

Varför säljer deckarna så bra – om de samtidigt är så dåliga?

Med jämna mellanrum dyker debatten om deckarlitteraturen upp. För ett par år sedan gick Marcus Birro, i tidskriften Författaren, till ett ursinnigt angrepp på kriminallitteraturens uselhet och andra likartade verksamheter som inte "... främjar den andliga tillväxten i det här landet. Det andliga klimatet i Sverige är under all kritik". "Har Moralisk Upprustning" från 1960-talet återuppstått? Och vem minns inte Björn Ranelids angrepp på Liza Marklunds språk?

Nu är det dags igen. Nyligen skrev Marie Peterson, recensent och blivande författare, en krönika i Svensk Bokhandel med rubriken "Obegripligt kassa kriminalromaner". Hon säger sig ha läst majoriteten av de drygt 70 titlar som kommit ut i år och domen är klar: "Vad kvalitet beträffar har jag valt omdöme med omsorg och stannar vid följande: 'obegripligt kassa'".

I fortsättningen talar hon om "... tröga händelseförlopp ... personskildringar som bygger på schabloner ... träigt, krattigt språk ... otroligt tråkigt ... rapportprosa ...".

Det är ingen måtta på eländet.

Chicklittromaner

Inte så överraskande hoppade författaren Per Planhammar på tåget i en krönika i Göteborgs-Posten, där han särskilt pekade ut Camilla Läckberg och Björn Hellberg. I sak menar han att Marie Peterson har rätt. Lika svepande som han avfärdar kriminallitteraturen, höjer han "modern svensk skönlitteratur" till skyarna. "I de sammanställningar jag gjort av romaner och novellsamlingar publicerade under det senaste decenniet, sammanlagt ett hundratal verk, har tvärtom den höga nivån varit påfallande."

I vilken värld lever Per Planhammar som undgått debatten om Mossvikenfruarna och andra chicklittromaner, kanske lika många som deckarna. Mer om det senare.

Det kanske är så att när det gäller "modern svensk skönlitteratur" räknar han bara det fåtal romaner som håller god klass, medan han inkluderar samtliga deckare i sin statistik. Han var dock rädd för att angreppet skulle uppfattas som storstadsintellektuellt, vad han nu menar med det. Finns de småstadsintellektuella och landsbygdsintellektuella?

Storkonsumenter

Johan Wopenka, redaktör för tidskriften Jury, gick i svaromål och tillbakavisade Per Planhammars kritik. Han pekar på en undersökning som SOM-institutet gjort om deckarläsandet. "Undersökningen visade bland annat att de som läste mest kriminallitteratur i de flesta åldersgrupperna läste ännu mer annan litteratur. Det är alltså dessa väl belästa och därmed rimligen också kritiska storkonsumenter som år efter år låter sig luras av att läsa vad Planhammar anser vara parodiskt dåliga böcker."

Varför väcker deckare så starka känslor hos vissa författare? Är kriminallitteraturen så mycket sämre än andra genrer? Tveklöst finns det dåligt skrivna deckare. Men lika tveklöst finns det lika dåliga romaner och lika dåliga diktsamlingar Varken Birro, Ranelid eller Planhammar har något att säga om detta. Varför förtigs det? När får vi se någon av dem skriva om hur usla romanerna och diktsamlingarna är idag? Vad har de att säga om chicklittromanerna? Är Emma Hambergs och Denise Rudbergs romaner stor litteratur?

Det är meningslöst att välja ut en genre och säga att den är bättre än någon annan. Det kommer alltid att finnas bra och mindre bra böcker inom alla typer av litteratur.

Varför ökar populariteten?

Deckarromanerna har ökat i popularitet under senare tid och man kan fråga sig vad det beror på.

Läsarna gillar dem då de letar efter berättelser och historier som förr fanns i romanerna. De har upptäckt att deckarna har precis samma innehåll som romanerna hade – samhällskritik, relationer, sociala förhållande, miljöbeskrivningar, tidsanda osv., plus spänningen som deckarna ger. En bra roman och en bra deckare innehåller samma element. Idag dominerar introspektiva eller de självupplevda romanerna – något som förlag, recensenter och augustiprisjuryn sett till. Rapporter från skurhinken är i högsta grad inne igen.

Marknadsförarna har upptäckt att en trist uppväxt i en förort från miljonprogrammet med föräldrar som missbrukar både det ena och det andra, fäder som förgriper sig på barnen som mobbas i skolan, har en enorm säljpotential och denna litteratur har i stort sett trängt undan allt utom deckarna.

De goda seger

Populariteten ligger också i att de fortsätter traditionen från sagorna: det godas seger över det onda och att de onda får sitt straff. De försök att ändra på detta manar inte till efterföljd. Till detta kommer det stimulerande pusselementet i deckarna, tävlingen mellan detektiven och brottslingen, mellan läsaren och författaren och brottets psykologiska bakgrund. Vår upptagenhet av döden, ett nästa måste i en kriminalroman, spelar säkert också in. Man skall heller inte underskatta att deckarna speglar det samhälle vi lever i, eller när det gäller historiska deckare, att man kan lära sig något om det samhälle vi inte själva upplevt.

Nyuppfunnen genre?

I angreppet på deckarna får man intrycket att det rör sig om en nyuppfunnen genre, tillkommen för att ställa till det försäljningsmässigt för ”seriösa” romanförfattare. Inget kan vara mer fel. Litteraturen med gåtor har alltid varit populär och har sina rötter långt bak i tiden. I ”The Omnibus of Crime” pekar Dorothy Sayers på detektivromanens uråldriga ursprung genom att citera en Aisopos fabel: ”Varför kommer du inte och hälsar på mig?” säger lejonet till räven. ”Jag ber Ers Majestät om ursäkt,” säger räven, ”men jag har upptäckt spåren från de andra djuren som redan besökt Er; och medan jag ser många spår som går in, ser jag inga som kommer ut. Tills de djur som gått in i din grotta kommer ut igen, föredrar jag att stanna ute.” Den listige räven (detektiven) ser det ingen annan sett.

Kritiken av deckarna består alltså av två delar: den låga kvaliteten och att de säljer bra. Kritiken drabbar därför dem som har det dåliga omdömet att köpa böckerna. Detta förakt för läsarna är den riktigt obehagliga delen av angreppen. Kanske kan man föra ner författarkritiken av deckarna på ett individuellt plan: vanlig avundsjuka påspädd med jantelagen. Varför säljer inte jag lika mycket som de usla deckarförfattarna, jag som skriver så mycket bättre?

Att glädjas åt andras framgångar är en svår konst.

Lennart Brohed